

Завдання
II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури серед учнів закладів професійної
(професійно-технічної) освіти (2019/2020 н.р.)

Шановні учасники!

До вашої уваги пропонуються **33** завдання різних форм з української мови, **13** завдань різних форм з української літератури та власне висловлення. Правила виконання зазначені перед кожним завданням. Відповідайте лише після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання. Бажаємо успіху!

Час на виконання завдань 3 години.

Частина 1. Українська мова

Завдання 1–10 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку.

1. Літеру **и** на місці одного з пропусків треба писати в слові

- А м..д..цина
- Б м..т..орит
- В л..йт..нант
- Г пр..т..ндент

2. Помилково вжито слово в рядку

- А повиключайте всі електроприлади у квартирі
- Б намагайтеся швидко відповісти на запитання
- В перевірте банківський рахунок наступного дня
- Г запропонуйте гостям чай, каву й тістечка

3. Спільнокореневим до слова **голий** є

- А голограма
- Б поголити
- В поголів'я
- Г голкіпер

4. На перший склад падає наголос у слові

- А віршовий
- Б підлітковий
- В корисний
- Г фаховий

5. НЕ є синонімами слова в рядку

- А карта, масштаб

- Б занепад, регрес
- В поступ, прогрес
- Г тираж, наклад

6. Граматично правильне речення утвориться, якщо до частини **«Вітаємо зі святом ...»** додати частину, наведену в рядку

- А Першим вереснем
- Б Першим вересням
- В Першого вересня
- Г Першим вересня

Прочитайте текст і виконайте завдання 7–10.

(1) Тисячі дітей, не/збайдужілих до літератури, знають Івана Малковича – доброго дядечка-казкаря. (2) Після закінчення університету, незважаючи на різноманітні пропозиції, юнак, ще не/відомий нікому, починає вчителювати в сільській школі під Києвом. (3) Хто міг уявити тоді, що саме цей хлопець стане [...] найкращого в Україні дитячого видавництва і, якщо треба буде, не залишатиме друкарні по дві доби? (4) Створені тут книги «Снігова королева», «Абетка», «Аліса 2 в Дивокраї», «Тореадори з Васюківки», «Вінні-Пух» – справжні не/перевершені ніким витвори поліграфічного мистецтва. (5) В одному з не/давніх рейтингів «50 найкращих сучасних поетів» його прізвище посідає п'яте місце. (6) Вражає й такий рекорд: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» за двадцять років випустила понад п'ять мільйонів книжок.

7. Пунктуаційну помилку допущено в реченні

- А першому
- Б другому
- В третьому
- Г четвертому

8. Разом у тексті треба писати сполуку слів

- А не/збайдужілих
- Б не/відомий
- В не/перевершені
- Г не/давніх

9. У формі називного відмінка вжито слово

- А пропозиції
- Б видавництва
- В друкарні
- Г книги

10. Замість пропуску в третьому реченні можуть бути всі слова, ОКРІМ

- А засновником
- Б фундатором
- В конструктором
- Г творцем

Завдання 11–23 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку згідно з інструкцією.

11. Звук [т] треба вимовляти на місці пропуску в усіх словах рядка

- А [...]еатральний, турис[...]ський, лауреа[...]
- Б каш[...]ан, [...]вірний, боро[...]ьба
- В журия[...]ься, зіпсу[...]ий, [...]ихенький
- Г факультета[...]ив, моло[...]ьба, субо[...]а
- Д лісниц[...]во, розпи[...]ати, [...]ретій

12. Обидва фразеологізми мають значення «красивий, вродливий» у рядку

- А хоч оком світи, хоч з лица воду пий
- Б як з воску зліплений, хоч у рамці вправ
- В хоч картину малюй, хоч за раму клади
- Г не відривати очей, приховувати зір
- Д перемінитися на лиці, показати товар лицем

13. М'який знак на місці крапок **НЕ ТРЕБА** писати в усіх словах рядка

- А багрянец..., чіткіс...ть, п'ят...десят
- Б вагаєш...ся, скрин...ці, ослін...чик
- В хустин...ці, тіт...чин, хар...ків'янин
- Г русал...чин, питаєш..., нен...чин
- Д радіст...ю, лан...цюг, різ...бяр

14. Підкреслені літери позначають однаковий звук у кожному слові рядка

- А прос^ьба, О^строг, ве^сти
- Б борот^ьба, мабу^ть, юніс^ть
- В відсо^ток, фут^тбол, Я^трань
- Г со^кіл, я^кби, ^колотнеча
- Д ^човник, ^чигирин, зару^чини

15. Подвоєні літери треба писати на місці пропусків у всіх словах рядка

- А мас...а, Гол...андія, барок...о
- Б Тал...ін..., ван...а, телеграм...а
- В Ас...ирія, брут...о, бравіс...имо
- Г ір...еальний, Ахіл...ес, тон...а
- Д Жан...а, марок...анець, клас...

16. Спрощення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка

- А ус...ний, благовіс...ний, тиж...невик
- Б безшелес...ний, безвиіз...ний, зап'яс...ний
- В гус...нути, кіс...лявий, провіс...ницький
- Г тріс...нути, контрас...ний, рідкіс...ний
- Д захис...ник, протес...ний, кількіс...ний

- 17.Неправильно поєднано числівник з іменником у рядку
- А чотири вікна
 - Б півтора гектара
 - В сто два кілометра
 - Г одна друга центнера
 - Д п'ять десятих мікрона
- 18.Закінчення **-емо** в першій особі множини теперішнього часу має особова форма дієслова, утворена від інфінітива
- А бігти
 - Б кричати
 - В ходити
 - Г писати
 - Д говорити
- 19.Через дефіс треба писати всі слова в рядку
- А прем'єр/міністр, давньо/руський, куди/небудь
 - Б блідо/рожевий, по/п'ятеро, хтозна/скільки
 - В все/таки, червоно/гарячий, військово/повітряний
 - Г бізнес/центр, веб/сторінка, євро/стандарт
 - Д по/українськи, жовто/блакитний, більш/менш
- 20.Правильні особові форми дієслів наведено в рядку
- А сидять, носять
 - Б борються, орють
 - В полять, сміються
 - Г гудуть, терплють
 - Д працюють, клеють
- 21.Граматичну помилку допущено в реченні
- А Чому турист, оплативши квитки, не може їх роздрукувати?
 - Б Бронюючи номер у готелі, я можу поговорити з менеджером?
 - В Побувавши в різних країнах, де вам сподобалося найбільше?
 - Г Як він може подорожувати, не маючи навіть паспорта?
 - Д Загубивши ключ, ви відразу звернулися до адміністратора?
- 22.Складнопідрядне речення з підрядною порівняльною частиною утвориться, якщо до речення «**Сірі хмари насувалися все ближче ...**» додати
- А... мов пізньої похмурої осені.
 - Б... бо сильний вітер їх щодуху підганяв.
 - В... неначе накочувалися величезні хвилі.
 - Г... так що треба очікувати грозу.
 - Д... щоб пролитися рясним дощем.

23. Прочитайте речення, у якому пропущено окремі слова. ... *Тетяна з Андрієм ... від екскурсовода, що Тарасові ... встановлено тисячу двісті п'ятдесят шість ... в Україні й сто двадцять вісім за кордоном.*

Правильним є варіант послідовного заповнення пропусків

- А Вперше, дізналися, Шевченку, пам'ятники
- Б Уперше, дізналися, Шевченку, пам'ятників
- В Уперше, дізналася, Шевченко, пам'ятників
- Г Вперше, дізналася, Шевченко, пам'ятників
- Д Уперше, дізналися, Шевченку, пам'ятники

Завдання 24–28 передбачають установлення відповідності. До кожного рядка, позначеного ЦИФРОЮ, доберіть відповідник, позначений БУКВОЮ, і поставте позначки в бланку на перетині відповідних колонок і рядків.

24. Доберіть синонім до кожного прикметника.

- Прикметник
- 1 сердечний
- 2 сердешний
- 3 розпачливий
- 4 ретельний
- Синонім
- А неvtішний
- Б лицемірний
- В старанний
- Г щирий
- Д бідолашний

25. У відповідність фразеологізм із його антонімом.

- Фразеологізм
- 1 підносити до небес
- 2 нагуляти жиру
- 3 дати відкоша
- 4 слова не видавиш
- Антонім
- А спа́сти з лиця
- Б ударити по руках
- В заварити кашу
- Г язык без кісток
- Д давати прочухана

26. З'ясуйте, яким членом речення є виділений фрагмент.

- Член речення
- 1 підмет
- 2 іменна частина складеного присудка
- 3 означення
- 4 додаток

Приклад речення

А Життєвий успіх людини часто пов'язаний з умінням **спілкуватися**.

Б Мовлення – надзвичайно важливий **чинник** порозуміння між людьми.

В Умовою успішного спілкування є **знання** правил мовного етикету.

Г Той самий комунікативний **намір** можна здійснити по-різному.

Д Конфлікти можуть виникати **через** невдалий **добір** мовних засобів

27. Приєднайте до фрагмента *«Візьміть за правило щодня читати кілька сторінок книжки...»* запропоновані варіанти його продовження та з'ясуйте тип кожного з утворених речень.

Фрагмент речення

1 і ви помітно збільшите свій словниковий запас.

2 щоб отримати справжню насолоду від занурення у світ образів.

3 обираючи її з-поміж запропонованих для позакласного читання.

4 зокрема твори сучасної літератури.

Тип речення

А просте речення з відокремленим означенням

Б просте речення з відокремленим додатком

В просте речення з відокремленою обставиною

Г складносурядне речення

Д складнопідрядне речення

28. З'ясуйте, якими частинами мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово). *Сучасна людина, щоб бути (1)успішною, має вчитися (2)впродовж (3)усього життя, (4)опановуючи нові галузі знань.*

А займенник

Б прикметник

В форма дієслова (дієприкметник)

Г форма дієслова (дієприслівник)

Д прийменник

Читання й аналіз тексту **Завдання 29–33** мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку згідно з інструкцією.

Прочитайте текст (цифри в дужках позначають номери рядків) і виконайте завдання 29–33.

Чорні літери на білому тлі

(1–6) Регулярно виникають дискусії щодо переваг і недоліків електронних «читалок» порівняно з традиційними книжками. Однак і прихильники нового формату визнають, що, як живопису не вбило кіно, а його не знищило телебачення, так і цифровий варіант не замінить паперового повністю, бо нічого кращого дотепер не вигадано. «Книжка нагадує колесо, а цей винахід неможливо вдосконалити», – пише Умберто Еко.

(7–12) Журналісти «The New York Times» Девід Поуг і Девід Карп у відеоблозі порівнюють характеристики різних гаджетів: один працює повільно, другий має незручні кнопки, у третього – слабкий контраст, сірі літери й такий самий відтінок екрана. «Хм!» – крутять носом блогери. «А ось у мене старіша модель. Тут ідеальна роздільна здатність, акуратні чорні літери на білому тлі. Я хочу її придбати!» – і Поуг захоплено демонструє традиційну книжку.

(13–20) Я постійно користуюся саме електронною. Як зручно «взяти» в потяг кілька книг на вибір і не згинатися від важкого багажу! Умощуюся в крісло, проводжу пальцями по екрану, «гортаю» сторінки, а прочитані примірники «розкладаю» на уявній полиці. «Перевага віртуальної бібліотеки в тому, що з неї не треба стирати пил, – пише критикиня від мистецтва Дорота Ярецька. – Хоча, коли торкаюся паперових томів, це повертає мене в минуле. Тож, на мою думку, допоки не створять емоційного еквіваленту друкованого видання, воно не зникне з нашого життя».

(21–26) Книжка – це особливий предмет. Читачі називають безліч чуттєвих переживань, пов'язаних з виробами поліграфії: дотик до папітурки, шурхіт сторінок, запах. Натомість до електронної версії важко сформувати емоційне ставлення. Окрім того, гаджет швидко старіє, з'являється нова модель. Погодьтеся, людина, яка знає латину й спроможна прочитати надруковане п'ятсот років тому, не потребує ніяких пристроїв.

(27–30) Для когось книжки – частина їх самих. «З яким задоволенням можна буде через тридцять років розгорнути «Куховаримо з радістю» на 581 сторінці й побачити пляму від жовтка, що поставила моя донька, чаклюючи над своїми першими тістечками з ягодами», – пише Енн Фейдімен.

(31–43) Багато хто хоче бути власником книгодруків, тому їх купують як подарунки, роблять дарчі написи. Електронна версія ніколи не належить нам, тож маємо право лише на її читання. Нині щоразу більше речей переносять нас зі світу справжнього в уявний, і, можливо, незабаром усі пристрої стануть віртуальними. Замість предметів навколо будуть «симулякри» – підробки, що «залюднять» вигаданий світ і створять враження реальності. Однак, якщо не буде поліграфії, зникне зв'язок між людьми, адже саме такі видання можна не лише дати почитати, а й залишити в спадок – вони єднають з минулим. Я беру свої дитячі книжечки й читаю їх доньці – цього задоволення не замінить жоден електронний пристрій. Хоча, звісна річ, і в гаджетів є свої можливості. У версії «Аліси в Дивокраї», наприклад, оригінальні ілюстрації змонтовано так, що в головної героїні видовжується шия, а в Гусені з люльки підіймається дим. Але чи потрібна ця візуалізація? Адже література мусить розвивати уяву.

(44–48) «Книжка – це річ, наділена надприродною, чудодійною силою. Якби це було не так, то гори друкованих сторінок, спалених у травні 1933 року, не стали б подією, від якої моторошно й дотепер. Значення книгодруку як матеріального об'єкта досі не слабне попри появу величезного ринку пристроїв для читання», – пише Дорота Ярецька.

(49–57) Тепер погляньмо на все прагматично: не володіючи друкованою продукцією як власністю, ми стаємо потенційним об'єктом для маніпуляцій, бо залежимо від чужих серверів, а ще нам може загрожувати цензура. Одного разу трапився казус: із інтернет-платформи для читання через тимчасові

проблеми з авторськими правами на якийсь час зникли куплені версії «Колгоспу тварин» і «1984» Джорджа Орвелла. А якщо колись якомусь монополістові закортить контролювати всю систему чи змінити дані? Ця моторошна ідея – неначе з того ж Орвелла. Тож про всяк випадок добре мати традиційну книгу – чорні літери на білому тлі.

29. Цей текст можна використати в соціальних мережах під час обговорення всіх питань, ОКРІМ

- А Яку книжку вибере сучасний читач – електронну чи паперову?
- Б Як правильно формувати віртуальну (електронну) бібліотеку?
- В Навіщо людям потрібні традиційні (паперові) книжки?
- Г Які переваги має цифрова книжка над паперовою?

30. Для швидкого пошуку в Інтернеті використовують хештег – ключове слово або фразу, написану без пробілів, з позначкою #, наприклад, #миуспішнілюди. Для цього тексту тематичними хештегами доречно вибрати всі, ОКРІМ

- А #паперовакнижканазавжди
- Б #традиційнакнижкадосконала
- В #електроннакнижкавподарунок
- Г #цінністьтрадиціякнижка

31. У тексті НЕ ЙДЕТЬСЯ про те, що

- А традиційні бібліотеки залишаться в минулому
- Б паперова книжка – це засіб зв'язку між поколіннями
- В книжка – один з найдосконаліших винаходів людства
- Г друкована книжка ще довго не зникне з нашого життя

32. Автор наводить приклад про версію «Аліси в Дивокраї» (рядки 40–43), щоб

- А показати високотехнологічні досягнення в поліграфії
- Б продемонструвати, що візуалізація допомагає краще зрозуміти зміст прочитаного
- В довести, що незвичні ілюстрації сприяють розвитку уяви
- Г підкреслити, що саме розвиток уяви – це важливе завдання літератури

33. Автор поділяє всі думки, ОКРІМ

- А Електронні книжки зручні, бо не займають багато місця й не накопичують пилу.
- Б З паперовою книжкою в людини пов'язано значно більше емоцій, ніж із цифровою.
- В Сучасні електронні книжки з часом витіснять традиційні паперові видання.
- Г Друкована книжка завжди буде актуальною, бо є досконалим винаходом людства.

Частина 2 Українська література

Завдання 34–43 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Виберіть правильний, на Вашу думку, варіант відповіді, позначте його в бланку згідно з інструкцією.

34. «Слава навіки буде з тобою, / Вольності отче, Богдане-герою!» – звертається до Богдана Хмельницького

- А Тарас Шевченко
- Б Іван Котляревський
- В Павло Тичина
- Г Григорій Сковорода
- Д Максим Рильський

35. На монументі, присвяченому Івану Котляревському, висічено рядки вірша

- А Тараса Шевченка
- Б Лесі Українки
- В Ліни Костенко
- Г Івана Франка
- Д Павла Тичини

36. «Як треба рятувати Україну, байдуже мені і літа, й рани. Обновиться, якщо орля, юність моя. На коня, на коня! Нічого гаятись!» – заявляє герой твору

- А «Україна в огні»
- Б «Чорна рада»
- В «Максим Гримач»
- Г «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
- Д «Кайдашева сім'я»

37. «Нема на світі України, / Немає другого Дніпра, / А ви претесея на чужину / Шукати доброго добра», – докоряє землякам

- А Іван Котляревський
- Б Тарас Шевченко
- В Іван Франко
- Г Максим Рильський
- Д Василь Стус

38. Рядки *В тім горіді жила Дідона, А горід звався Карфаген. Розумна пані і моторна...* є у творі

- А Івана Котляревського
- Б Івана Франка
- В Тараса Шевченка

39. У рядках Вибачайте, люде добрі, Що козацьку славу Так навмання розкажую, Без книжної справи. Так дід колись розказував, Нехай здоров буде!.. автор розповідає історію написання твору

- А «Енеїда»
- Б «Кавказ»
- В «Мойсей»
- Г «Чорна рада»
- Д «Гайдамаки»

40. На малюнку зображено персонажа твору

- А «Гайдамаки»
- Б «Енеїда»
- В «Чорна рада»
- Г «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
- Д «Мойсей»

41. «Світ урятує краса, утілена в гармонії людини й природи, у світлому почутті кохання, у жертвній любові та здатності прощати» – це провідна думка твору

- А «Маруся»
- Б «Тигролови»
- В «Лісова пісня»
- Г «Місто»
- Д «Земля»

42. Про чистоту кохання, що робить людину сильною, відповідальною за долю інших, про загрозу гонитви озброєнь пише у своєму творі

- А Остап Вишня
- Б Григій Тютюнник
- В Олесь Гончар
- Г Микола Куліш
- Д Михайло Коцюбинський

43. У поемі «Мойсей» використано сюжет

- А давньоримський
- Б давньогрецький
- В давньоєгипетський
- Г шумерський
- Д біблійний

У завданнях 44–46 до кожного з чотирьох рядків інформації, позначених цифрами, доберіть один правильний, на Вашу думку, варіант, позначений буквою. Поставте позначки в таблицях відповідей до завдань у бланку на перетині відповідних рядків (цифри) і колонок (букви).

44. У відповідніть назву твору з ключовими словами до нього.

Назва твору

- 1 «Три зозулі з поклоном»
- 2 «Маруся Чурай»
- 3 «Дитинство»
- 4 «Місто»

Ключові слова

- А перекопська рівнина, «господар степових звичаїв»
- Б іспит, молодий письменник
- В дискусія, учителька «правильних проізношень»
- Г в'язниця, посланець із Січі
- Д сосна, «бандуристочка сліпий»

45. Поедняйте ім'я персонажа твору та місце розгортання подій у ньому.

Персонаж твору

- 1 Чіпка Варениченко
- 2 Омелько Кайдаш
- 3 Михайло Черевань
- 4 Іван Гонта

Місце розгортання подій

- А Хмарище
- Б Піски
- В Семигори
- Г Полтава
- Д Умань

46. З'ясуйте, кому з героїнь належать слова.

Героїня твору

- 1 Маруся Кайдашиха
- 2 Галя Гудзь
- 3 Палажка Боруля
- 4 Горпина Терпилиха

Слова

А «Горенько моє! Це ж, видно, й мені не краща доля судилася: розбишацька дочка – розбишацька й жінка!..»

Б «Ми тяжко працювали, заки доробилися сеї землі. Твій тато небагато взяв за мною, решту ми самі доробилися. Зрання до вечора тягли, мов у плузі...»

В «Три роки вже, як ми по убожеству своєму продали дворик свій на Мазурівці, покинули Полтаву і перейшли сюди жити...»

Г «Здається мені, що з'їхав з глузду: не велиш ні мені, ні дочці робить, сам не робиш, понаймав наймитів, наймичок, хазяйство псується...»

Д «Та бач, дочко, ти не ходиш до панів, а мене пани й попи просять варити обід, кличуть до себе в покої вечерять, ще й у покоях кладуть спати...»

Частина 3. Власне висловлення

1. Прочитайте наведений текст.

Сучасна цивілізація стрімко розвивається, тож з'являється сила-силенна актуальної, цікавої, але щоразу складнішої інформації. Саме тому в багатьох із нас виникає закономірне бажання пізнавати якомога більше, набувати нових і нових умінь. На жаль, це прагнення розбивається об прикру реальність: здійснити все омріяне нам просто не до сили.

Викладіть Ваш погляд на проблему:

Що краще: зосередитися на певній діяльності й досягти успіху в ній чи шукати себе в багатьох галузях?

Сформулюйте тезу, наведіть два-три переконливі аргументи, що найкраще підтвердять Вашу думку. Проілюструйте Ваші міркування посиланнями на приклади з художньої літератури чи інших видів мистецтва (зазначте автора й назву твору, укажіть на проблему, порушену митцем, художній образ, через який проблему розкрито, наведіть цитату з твору тощо), історичними фактами або випадками з життя. Не переказуйте змісту художнього твору, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.

Увага! Роботу, що не відповідає темі власного висловлення, буде оцінено в 0 балів. Роботу обсягом до 100 слів буде оцінено в 0 балів